

در راه تأسیس کتابخانه بزرگ درقم (۲)

بخوانید و تصمیم بگیرید

رسالت تاریخی کتابخانه

و وظیفه‌ای که ما بعهده داریم!

«در شماره قبل اجمالی درباره کتابخانه‌های دوران تمدن اسلام و جهان امروز را مطالعه کردید و دیدید که وضع ملل پیشرفته قرن مادراین زمینه چیست؟ و سپس از قول مشاور فرهنگی سازمان بین‌المللی یونسکو خواندید که در ایران اصولاً يك کتابخانه عمومی بمعنی واقعی کلمه وجود ندارد...!»

اکنون بقیه بحث ما را بخوانید و به پیشنهادی که برای کوشش دسته‌جمعی، در راه رفع این نقیصه مهم و در راه تأسیس کتابخانه بزرگ درقم داریم توجه کنید و نظریه خود را برای دفتر مکتب اسلام بفرستید.

* * *

در ایران : پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

در شماره قبل، ضمن آماري که نقل کردیم، روشن شد که در کشورهای غرب و شرق هزاران کتابخانه عمومی وجود دارد که تعداد کتاب بعضی از آنها در آمریکا به ۲۶ میلیون و در شوروی به ۱۹ میلیون و در لندن به ۵ میلیون و... میرسد در صورتیکه بزرگترین کتابخانه تهران، کتابخانه ملی، فقط ۷۰ هزار جلد کتاب دارد!

و متأسفانه، نه ما و نه طبقات دیگر کشور ما گامی در راه رفع این نقیصه بر نداشته‌ایم، ولی باید توجه داشته باشیم که اگر در قبال این وضع اسفانگیز، و برای پر کردن این خلاء عجیب خود ما در فکر نیستیم، دیگران در فکر هستند و بموقع میخواهند از فرصت استفاده کنند... اخیراً روزنامه‌ها نوشتند که کنسرسیوم هفتصد و پنجاه هزار دلار یعنی ۵/۲۰۰/۰۰۰ تومان کتاب بدانشگاه شیراز اهداء کرده است...

ما کاری نداریم که چگونه این حضرات کتابخانه‌های شخصی و نفیس رجال ما را طبق

نوشته آقای محیط طباطبائی، در روزنامه پارس شیراز و مجله خواندنیها، میخردند و یکجا بخارج منتقل میسازند که از آنجمله کتابخانه جامع ونفیس آقای داعی الاسلام لاریجانی و آقای سعید نفیسی است که مجموعاً دهها هزار جلد کتاب چاپی و خطی داشتند... و باز کاری نداریم که چرا بجای خرید و اهداء صد هزار جلد کتاب خارجی، این پول را برای خرید همین کتابخانه های نفیس خودمان بمانندند که نگذاریم ذخائر فکری و علمی ماراه غرب راپیش گیرد! و فردا مجبور شویم که برای استنساخ يك نسخه از آن یا تهیه میکروفیلمی از آن خود نیز راه غرب راپیش بگیریم... و باز نمیخواهیم بگوئیم که وجود کتابهای علمی ونفیس ونادرو گرانهای فارسی و عربی برای ما لازمتر و ضروری تر است تا يك صد هزار جلد کتاب خارجی: اینهارا ما از خود نمیگوئیم! دیگران گفته و نوشته اند).

بلکه ما میگوئیم شرم آور است که در قبال این کوشش عجیب و اهداء سخاوتمندانه دیگران! هنوز ما کوچکترین قدم مثبتی برنداشته ایم «و هنوز در هیچیک از کتابخانه های تهران و سراسر ایران، جمعاً یکصد هزار جلد کتاب خطی و چاپی از شرقی و غربی وجود ندارد و این مقدار از کتابخانه «دفتر کار کاتولیکها» در دمشق و کلکته کمتر است...» (۱)

در حوزه علمیه قم و نجف.

حوزه علمیه نجف اشرف، با هزار سال سابقه تاریخی، میبایست امروز کتابخانه های بزرگ و مهمی در اختیار داشته باشد و نویسنده وقتی در کتابی خواندم که: «در نجف اشرف در حدود ۳۰ کتابخانه عمومی و خصوصی وجود دارد» (۲) به اندازه مسرور شدم! ولی هنگامیکه داستان يك کتابخانه عمومی را در نشریه کتابخانه امام امیر المؤمنین (ع) خواندم با شتاب خود پی بردم! توجه فرمائید: یکی از کتابخانه های عمومی نجف، کتابخانه «شوشتریها» است...

این کتابخانه امروز فقط ۴۰۰ جلد (چهار هزار جلد!) کتاب دارد و مساحت ساختمان آن يك اتاق ۴ ضرب در ۵ متر است (۱) و توسط یک نفر اداره میشود! نشریه مکتبه الامام امیر المؤمنین

(۱): خواندنیها شماره ۱۰۲ سال ۲۴ - شهریور ۴۳ - مقاله آقای طباطبائی

(۲): کتاب «ماضی النجف و حاضرها» - گذشته و امروز نجف - تألیف جعفر شیخ باقر

آل محبوبه ج ۱ ط ۲ نجف ص ۱۴۷.

(۳): مقایسه کنید با کتابخانه کنگره آمریکا که ۲۶ میلیون شماره و دو ساختمان

بمساحت ۱۶۲۶۶۲ متر مربع در اختیار دارد! ۱۱.

العامه از نجف اشرف، در این باره چنین مینویسد: «و این کتابخانه واقع است در حسینیه‌ای بنام حسینیه شوشتریها که محل اجتماع اهالی نجف برای روضه خوانی و تشییع جناز و اقامه فواتح و تشکیل دستجات عزائی و سینه زنی و زنجیر زنی! و غیره است و بهمین مناسبت نوعاً در کتابخانه بسته و در حال تعطیل است، !! (۱) .... و تو خود حدیث مفضل بخوان از این مجمل!

(راجع بکتابخانه الامام امیر المؤمنین (ع) صحبت خواهیم کرد)

* * *

متأسفانه در حوزه عامیه قم نیز وضع بهمین منوال بوده است. در قم فقط چهار کتابخانه عمومی وجود دارد: کتابخانه مدرسه فیضیه با ۱۰/۰۰۰ جلد کتاب، کتابخانه مدرسه حجتیه با ۶۰۰۰ جلد کتاب، کتابخانه آستانه بالغ پر ۳۰۰۰ جلد کتاب و کتابخانه مسجد اعظم با ۱۰۰۰۰ جلد کتاب، مهمترین و بزرگترین این کتابخانه‌ها: کتابخانه مسجد اعظم است که تا حدودی بسبب روز ساختن شده؛ ولی همین کتابخانه فقط ۶۰۴ جلد کتاب خطی دارد و تعداد کتب چاپی آن پس از حذف مجلدات و مکررات فقط ۴۰۳۵ جلد است! (۲).

نکته‌ای که باید بدان توجه داشت اینست که بعضی از این کتابخانه‌ها تقریباً ۵۰ سال نیم قرن - پیش تأسیس شده‌اند! ... (۳). و تازه کتابخانه‌های قم و نجف اشرف از غالب کتابخانه‌های شهرستانهای دیگر ما آبرومند تر است!

* * *

رسالت تاریخی کتابخانه:

چنانکه گفتیم کتاب و کتابخانه رسالت تاریخی بزرگی بعهدہ دارند و برای حفظ یا تحصیل استقلال فکری ملتی نشر کتاب و تأسیس کتابخانه نخستین و ضروری ترین شرط بشمار میرود. تاکنون اگر دول نیرومند از نظر نظامی و مالی توانسته‌اند بر ملل ما برتری یابند خوشبختانه نتوانسته‌اند بطور کامل بر فکر و عقیده آنها نیز تفوق یابند و روح ما را تسخیر کنند.

(۱): صحیفه المکتبه (نشریه کتابخانه عمومی علامه امینی) چاپ نجف، شماره

۱ ص ۲۷.

(۱): نشریه شماره ۴ کتابخانه مسجد اعظم ص ۳۷ - ۱۳۴۳

(۲): مقایسه کنید با کتابخانه‌های مسکو که بعضی از آنها در عرض ۵۰ سالیکه از

تاریخ تأسیس آنها میگذرد ۹ میلیون جلد کتاب گرد آورده‌اند! ..

ولی غربیها اکنون نقشه هائی برای نفوذ در این سنگر طرح کرده اند و از آن جمله ترجمه کتابهائی است که فقط بازندگی مادی غربی سازگار است و تأسیس کتابخانه های وابسته به سازمانهای آنها میباشد و ما برای حفظ نسل جوان از خطر غرب زدگی کامل ، فقط از يك اسلحه نیرومند میتوانیم استفاده کنیم و آن تأسیس کتابخانه های ملی درسراسر ایران است که از آنها میتوان بمثابه محکمترین شالوده حیات نوین و بهترین مقدمه زندگي جدید استفاده کنیم .

کتابخانه مرکزی است که بدون تعصب و هیاهو و جار و جنجال تبلیغاتی ؛ وبدون آنکه در ظاهر گرايشی به يك ایدئولوژی خاصی داشته باشد ، میتواند نقش اصلی را در ایجاد افکار زنده بعهده بگیرد .

رسالت کتابخانه در کشش مردم بسوی مطالعه بسیار ارجدار و قابل توجه است و بقول «بعضی از دانشمندان» میتوان گفت «کتابخانه تنها وسیله سودمندی در دست ملت نیست ، بلکه کمک میکند که ملتی بوجود آید» .

دانشمندان و متخصصین مسائل اجتماعی مینویسند : هیچ چیز نمیتواند جایگزین مطالعه شود ، نه سخنی که در سخنرانیها بزبان میآید این قدرت را دارد و نه طرق تبلیغاتی دیگر ؛ زیرا اثر آنها فوری و زودگذر بوده و همیشگی نیست ، در صورتیکه کتاب و کتابخانه بتدریج میتواند فکری را بوجود آورد و حفظ کند . و باز میگویند :

اگر کتابخانه بیاری مدرسه و مراکز تحصیل علوم بر نخیزد ، چنین آموزشی راه کمال نخواهد پیمود و کتابخانه مکمل لازم مدرسه و دانشگاه است و حتی گفته اند که : آموزش فقط کلیدیست که درهای کتابخانه را میگشاید و استعدادهای نهفته را بیدار میسازد .

اروپائیها و سایر ملل مترقی و مسیحیان با درک این حقیقت ، درسراسر آسیا و آفریقا بکوششهای خستگی ناپذیری برخاسته اند و در همه جا کتابخانه های بزرگی ، حتی برای کودکان ساخته اند و برای دهات و شهرهای دور دست هم بامشینهای سیار کتاب میفرستند . (۱)
و در ایران هم با تأسیس انجمن های فرهنگی و کتابخانه های وابسته بآنها ، و یا اهداء کتاب به کتابخانه های ما ، بکوشش خود ادامه میدهند .

اکنون چه باید کرد ؟

با در نظر داشتن رسالت جهانی و تاریخی حوزه علمیه قم و نجف اشرف و بانقش حساسی که

(۱) . هم اکنون مسیحیان در کشورهای اسلامی ، از این راه برای تبلیغ و نشر کتاب

استفاده میکنند .

اکنون در فعالیتهای زنده دینی و اجتماعی بعهده دارد و در آینده بیشتر خواهد داشت ، عدم وجود يك كتابخانه جامع و بزرگ اسلامی در قم و نجف نه تنها عیب و نقص است ؛ بلکه شاید نوعی گناه و ترک واجب است (۱).

فقر کتابخانه در قم به جوانان فاضل و متبوع و دانش دوست ما در قم اجازه نمیدهد که آنان بتوانند تحقیقات کامل و جامعی در باره مسائل اجتماعی و اقتصادی اسلامی و غیره بنمایند و محصول مطالعات خود را برای استفاده همگان ، منتشر سازند برای رفع این نقیصه بزرگ ، ایجاد يك كتابخانه بزرگ و جامع در قم علاوه بر تقویت و تکمیل سایر کتابخانه‌هایی که فعلاً وجود دارد ، که نفع آن بالمآل عاید عموم مردم مسلمان ایران خواهد گشت - یکی از ضروری ترین و واجب ترین کارها است .

وساده ترین و عملی ترین راه حل این مشکل و رفع این نقص بزرگ ، امریست که بدست فرد فرد شما خوانندگان گرامی و عموم مسلمانان بیدار است .

* * *

ما بخوبی میدانیم که امکانات و شرائط اکثریت خوانندگان ما با آنها اجازه نمیدهد که مثلاً کتابخانه‌های خصوصی خود را بکجا هدیه کنند - با اینکه وقف کتابخانه‌های خصوصی خود یکی از بزرگترین اعمال حسنه و باقیات صالحات است - ولی برای آنکه همه بتوانند در این نهضت علمی دینی شریک باشند ؛ ما طرحی را پیشنهاد میکنیم که اگر همه خوانندگان ما بآن عمل کنند ، در مدت کمی دارای یکصد هزار جلد کتاب خواهیم شد !

تنها شرط موفقیت ما در این امر ؛ فقط و فقط آنست که شخص شما خواننده محترم بی درنگ و در باره پیشنهاد ما تصمیم بگیری و بلافاصله آنرا اجرا کنید و توجه داشته باشید که یکروز تأخیر

(۱) : خوشبختانه در نجف اشرف برای رفع این نقیصه از سال ۱۳۷۳ هجری اقدام شده و کتابخانه‌ای بنام «مکتبه الامام امیر المؤمنین العمامه» بوسیله علامه مجاهد آقای امینی مؤلف بزرگ کتاب التمدیر بوجود آمده که هم اکنون در حدود ۳۰۰ جلد کتاب دارد ، مساحت این کتابخانه ۷۰۰ متر مربع بوده و دارای مخازن متعدد ، سالنهای متعدد برای مطالعه و سخنرانی میباشد و ۲ اتاق ۲/۵۰ در ۳/۵۰ برای مؤلفین در آن بنام «دار التالیف» ساخته شده که مؤلفین میتوانند شبانه روز از کتابخانه استفاده کنند ، ما مزید موفقیت این مرد بزرگ را از خداوند متعال خواستاریم و آرزو داریم که بهمت مردم مسلمان در قم نیز هر چه زودتر باین موفقیت نائل شویم .

ممکن است موجب تعطیل همیشگی باشد و خدای نکرده شما اصولاً موضوع را فراموش کنید ! .

* * *

پیشنهادها :

۱ - ما پیشنهاد میکنیم که شما خواننده عزیز حداقل دو جلد کتاب (در هر موضوع و به هر زبانی که میخواهد باشد) برای ما بفرستید : يك جلد از کتابهاییکه دوست دارید در کتابخانه خودتان داشته باشید و یا نسخه آن نادر و کمیاب است و اهداء آن برای شما مشکل است و ولی فداکاری میکنید و آنرا وقف راه خدا و این هدف مقدس میکنید . و يك جلد هم از کتابهایی که از همه جا میتوانید آنرا فراهم کنید .

۲ - طبیعاً شما دوستی دارید که خواست شما را میپذیرد ، از دوست خود بخواهید که در این وظیفه دینی و علمی بزرگ شرکت کند و همانند شما پشت دو جلد از کتابهای کتابخانه خود را با خط خود بنویسد و وقف این راه بنماید و برای کتابخانه عمومی مکتب اسلام بفرستد . بدیهی است که اگر کسی بتواند کتاب بیشتری اهداء نماید و یا دوستان بیشتری را همراه و همگام خود سازد پاداش و سهم او در این خدمت علمی و دینی بیشتر خواهد بود .

۳ - سومین پیشنهاد ما آنست که شما اسامی و آدرس کامل ناشرین ، مؤلفین ، کتابفروشان و افرادی که کاری را که کتابخانه دارند و حاضرند در این راه مقدس گامی بردارند ؛ برای ما بفرستید و یا خود نامه ای بآنها بنویسید و همکاری و همفکری آنان را جلب کنید (اعم از داخل و خارج ایران) .

ما منتظر کتابهای اهدائی ، نامه ها ، نظریات شما دوستان و برادران ارجمند هستیم ، لطفاً در روی نامه ها جمله دم کتابخانه عمومی مکتب اسلام ، را مرقوم دارید و فراموش نفرمائید که : یکر و زتا آخر در کار ممکن است موجب فراموشی شود و توجه داشته باشید که : شخص شما خواننده محترم در این امر مسئولیت بزرگی دارید و اگر دیگران وظیفه خود را انجام دهند وظیفه اسلامی شما پایان یافته نیست ! ،

(پایان)